

Espinal, M. Teresa (2004): *Diccionari de sinònims de frases fetes*. Barcelona, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, Publicacions de la Universitat de València i Publicacions de l'Abadia de Montserrat. CD-ROM incorporat.

La col·laboració entre tres de les editorials que més han fet per divulgar els treballs, les tesis i els estudis dels investigadors i acadèmics en llengua catalana, i el treball d'una lingüista i professora universitària de prestigi reconegut han donat com a resultat aquesta obra, que és el fruit de més de vint anys de feina i de les aportacions d'un grup d'estimuladors intel·lectuals, col·laboradors i assessors lingüístics i informàtics.

El diccionari, tal com s'indica en el títol, és un diccionari de sinònims; però d'uns sinònims no inventariats fins ara, els de les frases fetes. Potser hauríem de començar dient que el concepte de "frase feta" que Espinal adopta és ampli, abraça totes les expressions supralèxiques —formades per més d'una paraula— que constitueixen una forma lingüística estereotipada del català. Per tant, hi entren grups de mots amb un procés de lexicalització molt alt, com ara *de set soles* o *aixecar la llebre*, i d'altres amb una lexicalització incipient, com ara *bústia de veu* o *fotre canya*. I s'hi inventarien des de mots compostos com ara *xim-xim*, o sintagmes com *mare de lloguer*, fins a locucions com *a les palpentès*, col·locacions o ocurrències com *bon rotllo*, o oracions com *estar tocat de l'ala*. En total s'hi classifiquen 15.500 expressions lexicalitzades en 18.850 fitxes. Hi ha hagut d'haver, doncs, un criteri fins a un cert punt subjectiu a l'hora de decidir quina expressió mereix la consideració d'estable i, per tant, ser-hi inclosa. Per exemple, s'han exclòs els refranys en general però se n'han respectat alguns que tenen una relació directa amb alguna expressió lexicalitzada, com ara *O tots moros o tots cristians*.

En tenir l'estructura d'un diccionari de sinònims, el DSFF permet de trobar juntes les formes amb significats equivalents, a sota del concepte que els és comú. Per exemple DIVERTIR-SE inclou *anar a córrer-la*, *anar de farra*, *anar de marxa*, *anar de parranda*, *anar de ronda*, *anar de tronc*, *xalar-se-la* i *passar-se-la bé*; a més d'expressions que s'hi relacionen, com *divertir-se com un gos* o *fer el fadrinatge*. Això permet la

localització de les variants que poden anar en un mateix context perquè tenen un significat gairebé igual.

El DSFF, doncs, a més de ser un diccionari de sinònims també és un diccionari conceptual, en què les entrades s'han agrupat a sota de conceptes que tenen a veure amb activitats (per ex. *abundar*), processos (per ex. *abundantment*) i estats (per ex. *abundant*). Així, el concepte DESAPROVAR inclou *arrufar el nas*, *arrufar les celles*, *tocar l'ase* i *trobar taps*, totes expressions sinònimes de la mateixa activitat. Ultra les relacions de sinonímia, també s'hi indiquen les d'homonímia (per exemple, entre *explotar algú*, que es materialitza en l'expressió *treure-li la cera de l'orella*, i *explotar alguna cosa*, que ho fa en *fer llufa*), polisèmia (per exemple, de *cobrir-se de glòria*, que tant pot voler dir *triumfar* com *fracassar*), i antonímia (per exemple entre *viu com una centella* i *d'efectes retardats*). També s'hi poden localitzar alguns hiperònims, del tipus *parlar*, que tot sol conté 68 expressions.

La informació de les fitxes incloses dins de cada concepte és molt completa. Dóna dades gramaticals i lingüístiques de cada expressió lexicalitzada, dins i a continuació de la seva entrada en negreta. Concretament, sobre:

A) Els arguments que l'acompanyen, indicats entre parèntesis en el mateix lema, per exemple *donar una salut d'aigua (a algú)*, que marca la presència necessària de l'objecte indirecte.

B) La categoria gramatical d'acord amb els elements constituents que té, no de la funció sintàctica habitual de l'expressió. Així, *a cop calent* va seguida de SP, que indica que la locució és un sintagma preposicional, i no pas de SAdv, funció que té habitualment, com en *Va rebre una forta pedregada, però a cop calent no va sentir-se de la ferida*.

C) La definició o les definicions que n'expliquen el significat. En l'expressió *a cop calent* seria "acabant de rebre un cop o una ferida".

D) Les fonts d'on s'ha extret l'expressió, sobretot el *Diccionari de la Llengua Catalana* i el *Diccionari Castellà-Català* de l'Enciclopèdia Catalana (EC), el *Diccionari de la Llengua Catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), el *Diccionari de Sinònims* de Franquesa (F) i el *Diccionari de Locucions i Frases Fetes* de Raspall i Martí (R-M).

E) L'exemple o els exemples, en cursiva, per a facilitar-ne la contextualització, i també amb la font si no són de l'equip de redacció.

F) Els sinònims, en negreta després d'una fletxa.

G) Altres mots amb relacions lèxiques amb els descrits (antonims, inversions, i per extensió) després d'un triangle.

H) Les variants dialectals geogràfiques, diferents del català central, si escau, després d'un cercle. Com *estar amb sos cabells drets* dins d'*estar amb els cabells de punta*.

I) El marcatge dialectal, si escau, entre parèntesis. En el cas anterior s'indica (Mall., Men.) i la font d'on s'ha obtingut aquesta dada.

J) Les notes d'ús, si escau. Per exemple, sobre el temps verbal, la persona gramatical, el tipus de verb i els quantificadors, pronoms, adjectius possessius o adjectius numerals amb què se sol construir. Per exemple, a *ésser flors i violes* s'hi recorda que també es pot usar amb el verb *semblar*.

K) La informació morfològica, si és interessant. Com ara, si és un mot compost o reduplicatiu.

L) La naturalesa no normativa, segons el diccionari de l'IEC, d'algun dels mots que la formen, si escau.

M) La informació etimològica, posat que es tracti de llatinismes, anglicismes o arabismes.

És fàcil deduir, doncs, que amb tanta informació les expressions, fins i tot les més inusuals, esdevenen molt clares. Així, si ens topem amb *estar al Jesús* i no sabem com interpretar-la o aplicar-la, podem veure en la seva fitxa que vol dir “estar a les beceroles, al principi d'una cosa que s'ha d'aprendre”, i que un context possible en què pot aparèixer és “referent a aquesta qüestió estic al Jesús; no en sé ni una paraula”. La frase feta se'ns fa, doncs, completament comprensible i utilitzable.

El fet que les expressions estiguin incloses dins de conceptes ordenats alfabèticament pot fer pensar que no és gens fàcil trobar-ne la fitxa corresponent; però no és així gràcies a una segona part del diccionari que és documental. En la primera part, els conceptes condicionen l'ordenació; però en la segona se'ns ofereixen les 15.500 expressions, ordenades alfabèticament.

Si les propietats que els especialistes, com I. González Rey (*La phraséologie du français*, Toulouse, 2002, Presses Universitaires du Mirail), atribueixen a les expressions fraseològiques solen ser: la supralexicalitat (presència de més d'un mot), l'alta freqüència de coaparició dels formants, la fixesa (exigència d'una estructura invariable), la institucionalització (ser acceptades i adoptades per una comunitat), la connotació (generació d'inferències gràcies a figures d'estil com la metàfora o la sinècdoque), l'opacitat (del significat primer dels mots que la formen) i la modelització (que siguin model de construccions noves), és fàcil deduir que limitar l'abast del concepte i la seva aplicació no haurà estat una empresa fàcil. En aquest sentit el DSFF adopta un criteri ampli i ajunta dins del terme “frase feta” allò que altres diccionaris, com el Martí-

Raspall per exemple, s'havien preocupat molt de diferenciar: a) "locució" (*amb el cor a la mà*) i b) "frase feta" (*ensenyar-li la pota (a algú)*). Però no s'atura aquí, sinó que també té en compte allò que encara no estava sistematitzat en la llengua catalana: les col·locacions o ocurrències (*dona de la vida, marea negra, via fèrria...*). De vegades, fins i tot s'hi troben expressions col·loquials com (*caigui qui caigui, que vagi bé, ves per on, xoca-la...*) que correspondrien a allò que Òscar Bladas anomena en la seva tesi doctoral (*Les rutines de parla en el català col·loquial*, Universitat de Barcelona) *rutines conversacionals*, i que també diferencia clarament de les altres formes.

Aquesta amalgama resultarà pràctica per a l'usuari del DSFF, que no atindrà a classificacions teòriques sinó al caràcter supralèxic de l'expressió que cerca, que s'adreçarà a aquest diccionari i no pas a un de sinònims tradicional perquè pensarà que necessita una solució o equivalència amb més d'un mot. Trobar *encara que* dins del concepte ENCARA o *per sort* dins d'AFORTUNADAMENT no sembla una cosa gaire útil però té l'interès de poder localitzar còmodament, a continuació, quines altres formes apareixen dins del mateix concepte com a sinònimes seves i de tenir, per tant, més locucions a l'abast per situar en el mateix context. A més, la possibilitat de recórrer al CD per fer cerques a partir d'expressions, conceptes o mots clau, fa que el diccionari guanyi en aplicabilitat.

En la introducció queda ben clar que el DSFF treballa amb materials recollits per altres obres lexicogràfiques i no pas amb corpus actuals de la llengua escrita i la llengua oral. És veritat, però, que s'ha fet un esforç per actualitzar el repertori a partir de l'afegiment d'un 8,2% de fitxes que contenen informació pròpia de l'equip de redacció. Fitxes com ara les de: *tirar-se a sobre (d'algú), viure als llimbs, anar sobrat (d'alguna cosa), a mansalva, trencar el motlle, al més aviat possible, estar torrat (algú), mal tanto, germà polític, deixar (algú o alguna cosa) per inútil, al punt, fer una ullada a, fer país, ple a rebentar, ésser de poble, fer el capullo, buidar el pap...* —que provenen sobretot de la llengua oral. Potser això fa que, si ens acostem a textos escrits actuals, per exemple periodístics, ens trobem amb un seguit d'expressions que no hi són recollides però que són usades habitualment pels professionals, com ara: *a la contra, al límit, amb la vista posada en (alguna cosa), en fred (SAdv), entrar en el joc, seguir la corda (a algú), estavellar-se contra les roques, fer història, fer passos enrere, ocupar la butaca (d'algú), passar consulta, patent de cors, posar peròs (a algú o a alguna cosa), posar en contacte, rentat de diners, sortir a la palestra, sortir (amb algú) o superar amb nota*, entre d'altres.

L'equip de redacció i, al capdavant, Espinal han hagut de prendre decisions per destriar el gra de la palla i no ha de semblar estrany, doncs, que en alguns casos no s'entengui gaire el resultat final. Per exemple, com és que s'inventaria *de més* i no *de*

menys —seguint l'opció d'alguns diccionaris—, quan *N'he comptat dos de més* es dona com a exemple i, d'entrada, sembla tan natural com *N'he comptat dos de menys*?

En alguns casos, a més, potser s'hauria pogut ampliar el significat de la frase feta, com en *donar cos (a alguna cosa)*, que està entrada dins d'ESPESSEIR, sense font —cosa que ens fa pensar que és de l'equip de redacció—, amb els exemples: *Què deuen fer per donar cos a aquest vi?* i *Dóna cos a les farinetes perquè tan líquides no se les menjarà*, i no es diu res del significat EXECUTAR, que és força habitual, com en *Els tècnics donaran cos a aquest projecte*. O en *anar-se'n al llit*, de què s'admet la definició de l'IEC i de l'EC “anar a dormir/anar a jeure al llit, especialment per dormir”, i que potser hauria merescut una definició clara i separada dins del concepte COPULAR, en què sí que s'admeten, per contra, *consumar el matrimoni* o *fer l'amor*. En canvi, d'altres expressions, se'n podria discutir l'abast, per exemple *pensat amb el cul* dins d'ABSURD, que admet la variant *fet amb el cul*, potser hauria estat millor entrar-la com una locució *amb el cul*, ja que pot aparèixer combinada amb un seguit de verbs diferents: *pensat, fet, tocat* (referint-se a la música), *dibuixat, escrit, programat...*

La feina que ha fet possible el DSFF és tan ingent que totes aquestes observacions no redueixen gens ni mica el valor global de l'obra. Ben al contrari, volen posar de manifest que Espinal ha dut a terme un treball de sistematització, descripció i classificació que només una professional amb un bagatge filològic i lingüístic com el seu podia portar a cap. L'arreplega, sistematització i descripció de cada expressió deu haver estat molt laboriosa, ja que l'equip se les ha hagut d'haver amb un *continuum* molt complex i extens. Però, malgrat tot, la lingüista ha construït l'estructura i els fonaments d'un edifici en creixement constant i amb influències foranes molt importants.

De fet, a la vista de les dades recollides, es fa inevitable pensar en l'elaboració d'un diccionari castellà-català de frases fetes. Només cal repassar les publicacions periòdiques i escoltar els mitjans audiovisuals per adonar-se'n de fins a quin punt ens fa falta que aquesta aportació, tan important per a la nostra llengua, tingui continuïtat.

Margarida Bassols Puig
Universitat Autònoma de Barcelona

Diccionari Ballesta de Gramàtica Generativa, Monografia del *Catalan Journal of Linguistics*, Servei de Publicacions de la UAB, Bellaterra, 2004.*

Tot i que sonarà a clixé, se'm fa força difícil mirar de presentar de manera abreujada les diferents característiques del *Diccionari Ballesta de Gramàtica Generativa* de Xavier Villalba (DBGG), que van des d'una codificació laboriosa de l'aparell tècnic que la gramàtica generativa ha anat gestant en els seus gairebé cinquanta anys de vida fins a una estructura accessible i manejable, passant per una continuació fluida i respectuosa —gairebé antihiàtica— de la tasca encetada per en Joan-Manuel Ballesta ara fa més de deu anys.

Abans de començar a revisar el DBGG, però, crec que cal destacar, per sobre de qualsevol altre aspecte, la pertinència d'obres d'aquest tipus en el panorama lingüístic actual. Només cal fer un cop d'ull als canvis teòrics i terminològics dins el marc generatiu per adonar-se que aquest corrent lingüístic, caracteritzat, entre altres coses, pel seu dinamisme (fet que sovint ha suscitat crítiques sense massa fonament), necessita un impuls bibliogràfic com el que pretén el DBGG. És en un escenari com aquest on les següents paraules de Chomsky prenen sentit:

Dins l'estudi de la gramàtica generativa hi ha hagut molts canvis i diferències d'opinió; sovint s'ha tornat a idees que havien estat abandonades i que s'han reconstruït des d'un punt de vista diferent. Evidentment, això és un fenomen que indica que aquesta disciplina és viva, malgrat que a vegades, sorprenentment, s'ha interpretat com si fos una deficiència important. Chomsky (1986: 13)

Certament, els canvis que ha experimentat el generativisme en els darrers dotze o tretze anys amb el desenvolupament de l'anomenat *Programa Minimista* han estat acompanyats d'una profunda revisió de les diferents eines d'anàlisi i terminologia pertanyents a estadis anteriors, sovint provocant-ne l'eliminació (en el domini de la sintaxi, resulta especialment destacable la desaparició de l'ubic mecanisme de *recció*, autèntica franquícia del model preminimista de *Recció i Lligam*). Aquests canvis, lluny de modificar l'essència filosòfica o teòrica del generativisme, l'han refermada, permetent-

* Vull agrair a la Dra. Gemma Rigau el seu suport, ajuda i paciència durant el desenvolupament d'aquesta ressenya. Aquest treball ha estat possible gràcies als ajuts del MCyT i FEDER (BFF2003-08364-C02-02) i de la Generalitat de Catalunya (2001SGR00150).

nos de plantejar qüestions que fins al moment eren inimaginables, i no només en lingüística teòrica, sinó en qualsevol altra disciplina científica. Si ens centrem en la part terminològica, és cert que el minimalisme ha donat peu a l'incorporació de nous termes, alguns dels quals són només noves fórmules de designar nocions antigues (aquest és el cas de les *fases*, contrapartides minimalistes dels antics *cicles* o *barreres*), mentre que d'altres constitueixen novetats genuïnes (com les operacions de *fusió* i *concordança*, o el sistema de comprovació de trets articulat al voltant de *sondes* i *metes*).

En aquest context, el DBGG sorgeix com un intent de disposar i actualitzar el total de la nomenclatura generativista, però crec que no és només això, ja que, per factors exògens, també sembla veure's obligat a omplir el buit bibliogràfic dels últims anys. Com que aquesta és la impressió que tinc, en aquesta ressenya, doncs, miraré de parlar, a més a més dels aspectes substantius del DBGG (és a dir, els que legitimen que aquestes quatre ratlles apareguin en un apartat de ressenyes), d'aquells que trascendeixen allò lexicogràfic, i precisament començaré pels segons.

1. DOS DICCIONARIS, UN PROJECTE COMÚ

El DBGG de Xavier Villaba inagura la sèrie de monografies dels *Catalan Journals of Linguistics*, i ho fa reprenent el projecte del *Diccionari de gramàtica generativo-transformacional* (DGGT) de Joan-Manuel Ballesta, el qual, tot i veure's sotmès a una profunda actualització, ha vist respectats els seus objectius principals: d'una banda, constituir una obra normalitzadora, capaç d'establir un llistat dels termes del generativisme en català i, de l'altra, servir de manual de consulta per als estudiants (i investigadors) d'àmbit universitari. Em sembla que tots dos objectius estan vinculats, d'una manera o una altra, amb el vacil·lant grau d'implantació que els estudis generativistes ha tingut dintre de les nostres fronteres, com s'assenyala a Brucart (2000). Aquest lingüista fa notar que, tot i tenir una ràpida rebuda als anys setanta i disposar actualment de focus estables d'investigació (els de Barcelona, Madrid i el País Basc, principalment), el generativisme va patir un lleu retrocés en el panorama lingüístic peninsular coincidint amb els canvis que van donar lloc, ara fa més de vint anys, al marc de recerca actual: el model de *Principis i Paràmetres* (cf. Chomsky (1981), Chomsky (1995: cap. 1)). Aquests fets, juntament amb l'orfenesa tant d'una obra que, com la dels diccionaris Ballesta, hagi permès l'ús d'un vocabulari comú com d'un manual teòric acceptat de manera unànime, augmenten el valor dels esforços invertits en el DBGG. Quant al segon objectiu (i.e., servir de manual per a estudiants i investigadors), trobo que també en aquest sentit era imperatiu poder disposar d'un

treball d'aquestes característiques, atès que, deixant de banda la traducció catalana de Chomsky (1995), el minimisme, que jo sàpiga, ha tingut un ressò bibliogràfic pràcticament clandestí. Però aquesta és una situació que tampoc no és nova a nivell peninsular, on, mentre esperem amb impaciència el manual Eguren i Fernández-Soriano (2004), han estat comptades excepcions els Demonte (1989), Longa i Lorenzo (1995) i Ramos (1992), juntament amb el ja clàssic Hernanz i Brucart (1987), encara que la millor referència d'introducció al generativisme continua essent, avui dia, la traducció per part del Grup de Gramàtica Teòrica de la Universitat Autònoma de Barcelona del manual de la Liliane Haegeman (cf. Haegeman (1991)). Tenint això en compte, és evident que els estudiants i investigadors necessitaven (és a dir, necessitàvem) urgentment tenir accés a una obra dins la qual, a més a més de trobar la traducció dels termes que apareixen en la bibliografia anglesa (i estic parlant, sense exagerar, del 99,9% del total, entre manuals, articles i revistes especialitzades), disposéssim d'una definició acurada que, en molts dels casos, es veïés complementada amb un resum de les diferents versions o propostes que sobre una mateixa operació o mecanisme concret han anat apareixent al mercat. En són un bon exemple les nocions de *c-comandament* o *materialització*, que han sofert modificacions i debats molt interessants en els últims anys.

2. L'ESTRUCTURA INTERNA DEL DBGG

En relació als aspectes arquitectònics i substantius, el DBGG no només constitueix una mera ampliació del nombre d'entrades respecte al diccionari original (que també ho és, perquè s'ha passat de les 774 de l'original a 1016 —aproximadament un 37% d'increment), sinó que és una versió que revisa i engreixa el cabal lèxic generativista, incorporant, en morfosintaxi, la terminologia del *Programa Minimista* estrictament parlant (cf. Chomsky (1995; 2000), bàsicament) i la *Morfologia Distribuïda* (cf. Halle i Marantz (1993)), i, en fonologia, la de la *Teoria de la Optimitat*¹ (cf. Prince i Smolensky (1993) i Kager (1999)), sense oblidar-se de termes provinents de la semàntica formal, que, *stricto sensu*, no han pertangut al generativisme més ortodoxe, però que s'hi ha vinculat gràcies al contacte, entre altres, amb la tradició semantista que es desenvolupa al cercle de la Universitat de Massachusetts a Amherst (Boston). Així doncs, el lector hi trobarà, juntament amb termes de tota la vida com *recció*, *categoria*

1. Si bé és cert que el marc de la optimitat s'ha circumscrit de manera preferent al domini de la fonologia, hi ha hagut estudis que han mirat d'aplicar aquest marc teòric a fenòmens sintàctics (cf. Barbosa *et al.* (1998)).

buida o *abast*, herència del generativisme dels anys setanta i vuitanta, gran part de la terminologia minimalista. No obstant això, s'hi troben a faltar algunes nocions pertanyents tant a models preminimalistes (e.g., *estructura argumental* (cf. Chomsky (1981), Hale i Keyser (2002), Mateu (2002)) o *criteri* (cf. Rizzi (1997))), com al minimalisme d'última hora (e.g., la distinció entre *fase forta* i *fase feble* (cf. Chomsky (2001; 2004)), les varietats de *fusió* (*merge*) que Chomsky etiqueta *set-merge* i *pair-merge* (cf. Chomsky (2000; 2001; 2004)), l'operació de *tucking-in* (cf. Richards (1997)), o el *sideward movement* (cf. Nunes (2001; 2004)). En relació a les últimes nocions, les més recents, s'ha de dir que són aspectes de la teoria que estan suscitant molta polèmica i bibliografia, i sobre els quals no hi ha encara un consens general. Perquè se'n facin una idea: Chomsky (2000; 2001) defensava que les *fases fortes* eren SV—sintagma verbal— i SC —sintagma complementador—, però en els últims manuscrits i xerrades ha especulat que també SD —sintagma determinant— pot ser *fase forta*, i tot això sense parlar dels autors que han defensat, de manera raonada, que tant ST —sintagma (de) temps— (cf. Uriagereka (2002)) com qualsevol tipus d'operació sintàctica és fase (cf. Epstein i Seely (2002)).

A nivell estructural i funcional, la novetat més important del DBGG en relació amb el seu antecessor és l'adopció d'una macroestructura doble, on les formes derivades (com *dislocar a l'esquerra amb clític* i *dislocat a l'esquerra amb clític*) apareixen a continuació de la primitiva (en aquest cas, *dislocació a l'esquerra amb clític*), eliminant les monòtones definicions de tipus morfosemàntic “acció i efecte de X” o “pertanyent o relatiu a Y”, desproveïdes de cap tipus d'informació lèxica rellevant. També hi han hagut modificacions encertades en l'ordenació de les entrades, que ignoren determinats prefixos, com la “c” de “c-comandament” o la “l” de “L-Related”, sense que això tingui repercussions en el format dels termes anglesos a l'índex, amb la qual cosa el lector pot anar-hi a buscar tranquil·lament “c-command”, “L-Related position” o “G-marking” per les lletres que encapçalen aquests termes: la ce, la ela i la ge, respectivament.

Pel que fa al contingut de cadascun dels lemes, han sofert modificacions que afavoreixen una lectura amena, sense deixar de banda una descripció acurada i senzilla (si la contradicció és admissible), que intenta equilibrar els components teòric i empíric, imprescindibles perquè una noció sigui entesa amb facilitat. Així, en un elevat nombre d'entrades s'aporten exemples, com ara de *paper temàtic de causa*, de l'oposició crucial entre *categoria* i *segment*, o de *predicat individual*. Sens dubte, trobo que un aspecte remarcable del DBGG (que en aquest sentit és més que un simple diccionari, literalment) és el fet que bastants de les entrades recullen els debats que hi ha hagut a la bibliografia sobre determinats aspectes, operacions o mecanismes, o sobre si actualment n'hi ha més d'una proposta. Un bon exemple n'és la noció de *materialització*

(*spell-out*), que ha passat de ser una regla o operació (això depèn dels autors) que opera en un únic punt de la derivació (com succeïa al primer minimalisme (el de Chomsky (1995)) a una que pot aplicar-se tantes vegades com sigui necessari, ja sigui per motius de convergència fonològica (aquesta és la idea defensada per Uriagereka (1999)), ja sigui per criteris d'economia computacional (aquest és el principal argument de Chomsky (2001; 2004)). Òbviament, aquesta organització interna de les entrades —interessant i atractiva per al lector especialitzat— és arriscada, ja que té com a conseqüència directa afavorir asimetries, segurament resultat de la mateixa dinàmica d'un programa de recerca científica com el generativisme, on algunes nocions tècniques queden injustament preterides, si les comparem amb altres.

No em queda res més a dir sobre els aspectes purament objectius del DBGG, però no puc tancar aquesta ressenya sense fer una reflexió de caire més personal. En Xavier Villalba conclou la introducció del DBGG amb unes línies que barregen el desànim lúcid amb la perseverància sisífica (si la contradicció és admissible):

El tombant del mil·lenni ha marcat un punt trascendental no tan sols en el desenvolupament de la gramàtica generativa, sinó també, desgraciadament, en la precària situació de la llengua catalana i en la trajectòria dels estudis humanístics en general i dels lingüístics en particular. Davant d'aquesta situació de crisi —això és, de canvi—, el desànim pot dur a pensar que aquesta obra és necessàriament el fruit d'un esforç inútil —un pensament que no negaré que alguna vegada m'ha voltat pel cap. Sense ànim de convèncer ningú del contrari ni de caure en un elogi de voluntarisme, simplement voldria expressar que mantinc l'esperança d'haver pogut contribuir a empènyer el carro de la gramàtica generativa en llengua catalana una mica més enllà d'on el va haver de deixar en Joan-Manuel Ballesta. (DBGG: 15).

Com Sísif, en Xavier Villalba sempre ha insistit a empènyer el carro de la gramàtica generativa una vegada i una altra (i aquesta no és pas una tasca fàcil, per diversos motius que no vénen al cas), sense importar-li haver de tornar a la casella de sortida i tornar a començar. Encara ens queda molt camí per recórrer fins que no s'aconsegueixi que els estudis estrictament lingüístics (o biolingüístics, millor dit) ocupin el lloc que els correspon per dret. Tot això és cert, però no és menys cert que en queda menys gràcies a en Xavier Villalba i el seu DBGG.

ÀNGEL J. GALLEGO
Universitat Autònoma de Barcelona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BARBOSA, P. *et al.* (1998): *Is the Best Good Enough? Optimality and Competition in Syntax*, Cambridge (Mass.): The MIT Press.
- BRUCART, J. M. (1986): «Algunes reflexions sobre l'evolució de la gramàtica generativa», *Els Marges* 33, pp. 27-76.
- (2000): «25 años de Sintaxis española», dins BARGALLÓ, M. i GARRIGA, C. eds., *25 años de investigación en la lengua española*, Tarragona, Universitat Rovira i Virgili, pp. 111-188.
- CHOMSKY, N. (1981): *Lectures on Government and Binding*, Dordrecht, Foris.
- (1986): *Knowledge of Language: Its Nature, Origins and Use*, New York, Praeger.
- (1995): *The Minimalist Program*, Cambridge (Mass.), The MIT Press. [Traducció catalana d'Anna Gavarró, Josep Quer, Joana Rosselló i Jaume Solà: *El programa minimalista. Els escrits de Chomsky*, Barcelona, Ariel (1998)]
- (2000): «Minimalist Inquiries: The Framework», dins MARTIN, R., MICHAELS, D. i URIAGEREKA, J. eds., *Step by Step. Essays on Minimalist Syntax in Honour of Howard Lasnik*, Cambridge (Mass.), The MIT Press, pp. 89-155.
- (2001): «Derivation by Phase», dins KENSTOWICZ, M. ed., *Ken Hale: A Life in Language*, Cambridge, The MIT Press, pp. 1-52.
- (2004): «Beyond Explanatory Adequacy», dins BELLETTI, A. ed., *Structures and Beyond. The Cartography of Syntactic Structures*, Oxford, Oxford University Press, vol. 3.
- DEMONTE, V. (1989): *Teoría sintáctica: de las estructuras a la rección*, Madrid, Síntesis.
- EGUREN, L. i FERNÁNDEZ-SORIANO, O. (2004): *Introducción a una sintaxis minimalista*, Madrid, Gredos.
- EPSTEIN, S. i HORNSTEIN, N. (1999): *Working Minimalism*, Cambridge (Mass.), The MIT Press.
- EPSTEIN, S. i SEELY, T. (2002): «Rule Applications as Cycles in a Level-free Syntax», dins EPSTEIN, S. i SEELY, T. eds., *Derivation and Explanation in the Minimalist Program*, Malden (Mass.), Blackwell, pp. 65-89.
- HAEGEMAN, L. (1991): *Introduction to Government and Binding Theory*, Oxford, Blackwell. [Traducció catalana del Grup de Gramàtica Teòrica de la Universitat Autònoma de Barcelona, *Teoria de la recció i del lligam. Introducció a la sintaxi generativa*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana (1993)]

- HALE, K. i KEYSER, S. J. (2002): *Prolegomenon to a Theory of Argument Structure*, Cambridge (Mass.), The MIT Press.
- HALLE, M. i MARANTZ, A. (1993): «Distributed Morphology and the Pieces of Inflection», dins HALE, K. & KEYSER, S. J. eds., *The View from the Building 20. Essays in Linguistics in Honor of Sylvain Bromberger*, Cambridge (Mass.), The MIT Press, pp. 111-176.
- HERNANZ, Ma. Ll. i BRUCART, J. M. (1987): *La sintaxis. 1. Principios teóricos. La oración simple*, Barcelona, Crítica.
- KAGER, R. (1999): *Optimality Theory*, Cambridge, Cambridge University Press.
- LONGA, V. i LORENZO, G. (1996): *Introducción a la sintaxis generativa*, Madrid, Alianza.
- MATEU, J. (2002): *Argument Structure: Relational construal at the Syntax-Semantic Interface*, Tesi doctoral, UAB.
- NUNES, J. (2001): «Sideward Movement», *Linguistic Inquiry* 32.2, pp. 304-344.
- (2004): *Linearization of Chains and Sideward Movement*, Cambridge (Mass.), The MIT Press.
- PRINCE, A. i SMOLENSKY, P. (1993): «Optimality Theory: Constraint Interaction in Generative Grammar», *Technical Report n. 2*, Rutgers University Center for Cognitive Science.
- RAMOS, J. R. (1992): *Introducció a la sintaxi. Anàlisi categorial i funcional de l'oració simple*, Tàndem, València.
- RICHARDS, N. (1997): *What Moves Where When in Which Language?*, Tesi doctoral, MIT.
- RIZZI, L. (1997): «The Fine Structure of The Left Periphery», dins HAEGEMAN, L. ed., *Elements of Grammar. Handbook in Generative Syntax*, Dordrecht, Kluwer, pp. 281-337.
- URIAGEREKA, J. (1999): «Multiple Spell-out», dins EPSTEIN, S. i HORNSTEIN, N. eds., pp. 251-282.
- (2002): «Minimal Restrictions on Basque Movements», dins URIAGEREKA, J., *Derivations: Exploring the Dynamics of Syntax*, London i New York, Routledge, pp. 86-114.

Ferran Carbó-Vicent Simbor, *Literatura catalana del siglo XX*, Síntesis, Madrid, 2006, Madrid.

Dins l'àmbit de la literatura no és massa freqüent l'aparició de manuals dedicats a l'estudi de períodes estrictament contemporanis, potser a causa de la dificultat evident que suposa l'apropament crític a una literatura pràcticament encara en construcció i, per tant, de difícil percepció global. A hores d'ara, però, era del tot necessari que es pogués comptar amb un treball que oferís un ampli panorama de la literatura catalana actual i disposar, per fi, d'una visió completa i actualitzada d'un període tan complex i determinant per a les lletres com és aquest. En aquest sentit, *Literatura catalana del siglo XX*, de Ferran Carbó i Vicent Simbor, ompli un important buit dins dels estudis de literatura, tradicionalment reticents a dur a terme un treball d'aquestes característiques.

En el llibre, els dos autors emprenen la difícil tasca d'oferir-nos una síntesi completa i actualitzada de la literatura catalana del xx —fins als inicis del segle actual— i, a partir del context històric i l'evolució cultural, s'estudien els diversos moviments literaris, gèneres i autors més rellevants d'aquest segle, dedicant-hi especial atenció, però, a aquelles figures que tenen una incidència més important durant el període estudiat. La llarga experiència dels autors com a professors d'universitat —tots dos són catedràtics de Filologia Catalana a la Universitat de València—, s'evidencia en la concepció de l'obra, de to marcadament divulgatiu, encara que això no és obstacle perquè es confeccione un treball rigorós i coherent, posant així en evidència l'extensa trajectòria investigadora de Carbó i Simbor, centrada particularment en l'anàlisi de la literatura catalana contemporània. De fet, Ferran Carbó s'ha dedicat preferentment a l'anàlisi de la poesia i el teatre, mentre que Vicent Simbor és especialista en la novel·la. Aquesta doble vessant dels investigadors propicia que el present llibre ofereixi una panoràmica de conjunt i ben equilibrada del període estudiat i permet que el lector aprofundesca en la coneixença de la recent història literària i cultural catalana.

El autors han estructurat el llibre en tres parts clarament diferenciades, en funció del plantejament lineal de la història literària. La primera part es dedica a la literatura compresa entre el canvi de segle i la guerra civil; la segona s'ocupa de la postguerra i els intents de reconstrucció del circuit literari entre el 1939 i el 1968 i, finalment, la tercera part abraça des dels anys setanta fins a l'actualitat. Els autors palesen un especial interès, però, per oferir una visió de conjunt del fet literari, i la tria d'un eix cronològic front a una possible organització geogràfica els ha permès, precisament, aconseguir un objectiu que, d'altra manera, hauria estat difícilment assolible. Totes tres parts tenen

en comú, alhora, el fet d'anar precedides per una introducció als contextos històrics i culturals en què s'insereixen, si bé cada part mereix més tard un tractament diferenciat depenent de les seues característiques particulars. Així, a la primera part, "El esfuerzo por la normalización del circuito literario y por la actualización literaria: del cambio de siglo a 1939", que se centra en una època caracteritzada pels esforços realitzats per aconseguir la normalització estètica i infraestructural, s'estudia com gràcies a la modernització política i social que arriba amb el nou segle s'aconsegueix per fi una mínima aparença de normalitat pel que fa a l'estructura editorial. S'analitzen aquí els principals moviments estètics de l'etapa, açò és, el *Modernisme*, *Noucentisme*, l'*Avanguardisme* i la literatura de preguerra, units per l'objectiu comœ d'aconseguir l'actualització estètica i la connexió amb la literatura europea, resseguint després, dins de cada plantejament estètic, els diferents gèneres literaris i els seus autors corresponents.

La desfeta provocada per la guerra civil és el punt de partida de la segona part del llibre, que duu per títol "La posguerra o la reconstrucción desde cero: 1939-1968". L'aniquilació del procés de normalització i actualització literària dut a terme durant el primer terç de segle condiona els autors a establir una nova organització temàtica en els dos blocs restants del llibre, ja que la manca de moviments literaris forts i definits obliga a una estructuració basada ara en els principals gèneres literaris i no en moviments estètics, tal i com trobàvem a la primera part. D'aquesta manera, ara se'ns permet ser testimonis de l'atzarós procés de represa de l'activitat cultural i, després de dedicar unes observacions al compromís realista, œnic moviment literari significatiu del període, es passa a l'anàlisi particularitzada dels principals gèneres, obres i autors de postguerra, centrant-se així en els esforços que la narrativa, la poesia, el teatre i l'assaig realitzen a fi d'aconseguir la tan desitjada normalització literària.

Finalment la darrera part, "La literatura actual: de 1968 a la actualidad", se centra en el període en què es produeix per fi la consolidació del circuit literari i s'aconsegueix la plena incorporació de la modernitat a la literatura catalana, tan llargament desitjada. És, segurament, allà on trobem la part més engrescadora i ambiciosa del treball ja que proporciona una panoràmica de la literatura catalana completament actualitzada —el llibre es clou al juliol de 2003— mitjançant l'anàlisi de la narrativa, la poesia i el teatre, de manera que l'estudi es mostra, així doncs, perfectament estructurat i equilibrat en la seua configuració.

El treball va acompanyat d'una sèrie d'annexos (un apèndix de textos teòrics i crítics, un índex nominal, un glossari i una cronologia), que faciliten el lector la recerca d'autors i aclareixen alguns termes utilitzats. La cronologia, d'altra banda, articula el marc històric necessari per poder entendre els principals esdeveniments del període, si bé és especialment œtil, però, la incorporació d'un apèndix de textos teòrics i crítics que

il·lustraren de primera mà els plantejaments literaris exposats al llarg del llibre i possibiliten l'ampliació i complementació dels continguts per part del lector, mitjançant la lectura directa de textos i autors. Tot plegat, una obra completa i rigorosa, imprescindible per tenir una visió de conjunt de la literatura catalana actual, d'interès no sols per a estudiosos de literatura, sinó per a tot aquell que desitge endinsar-se en el coneixement d'un dels períodes més complexos i interessants de la literatura catalana. Només cal desitjar la prompta aparició del manual també en català.

MARIOLA APARICIO
Universitat de València

Vicent Andrés Estellés. Edició a cura de Ferran Carbó, Enric Balaguer i Lluís Messeguer, (Alacant, 2004, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2004.

El volum *Vicent Andrés Estellés* recull les conferències llegides l'any 2003 a les Universitats de València, d'Alacant i Jaume I amb motiu del desè aniversari de la mort del poeta Vicent Andrés Estellés. El llibre, però, no és tan sols un aplec de diversos estudis commemoratius, sinó un assaig d'aprofundiment en l'obra d'aquesta figura literària, la transcendència de la qual encara no ha estat prou estudiada. Com en tot llibre col·lectiu que tracta sobre un mateix personatge, hi ha coincidències entre alguns dels articles, tot i que cada un d'aquests treballs sigui fruit de plantejaments, de metodologies i de punts de vista diferents. En tot cas, però, aquestes coincidències vénen donades pel fet que l'obra d'Andrés Estellés respon a unes característiques constants en els seus llibres, com són l'oes d'un llenguatge col·loquial, un cert prosaisme, l'erotisme o la conscienciació nacionalista. Aquesta unitat té el mèrit de donar-se en una obra força extensa que, encara que sobretot se circumscriu a la poesia, també abasta altres gèneres literaris.

El llibre s'inicia amb un treball molt documentat de Ferran Carbó sobre "Els inicis de Vicent Andrés Estellés i la poesia dels anys cinquanta". Carbó elabora un panorama complet de les lletres valencianes de la postguerra immediata, època en la qual se situen els començaments de Vicent Andrés Estellés. Així, amb el poemari *El corazón en la mano* el nostre poeta quedà finalista a la segona convocatòria del Premi València de Literatura, que des del 1949 era convocat per la Diputació de València. Però en aquests anys en què Andrés Estellés escriu en castellà ja trobem en català el poema "Voler" (1948). El canvi de llengua constitueix un aspecte important a tenir en

compte, en el qual Carbó assenyala el paper determinant que hi tingué la coneixença de Manuel Sanchis Guarner i de Francesc de Borja Moll el 1951 amb motiu de l'exposició del Diccionari. L'opció lingüística envers el català, en una època d'absoluta castellanització dels àmbits cultes, es consolida entre 1952 i 1953, i dóna lloc als seus quatre primers poemaris –*Ciutat a cau d'orella*, *La nit*, *L'amant de tota la vida* i *Donzell amargü* que és premiat a les festes de Cantonigròs el 1956–, vinculats al grup Torre. Aquesta producció inicial és molt abundant, encara que durant molts d'anys restarà impoètiques o incorrectes. Així, la seva poesia amorosa adquireix un sentit revulsiu, sobretot en contrast amb l'ambient repressiu del món de la postguerra. En aquesta lluita contra el pensament gris i contra la moralitat estreta i paralitzadora de l'època, la poesia de Vicent Andrés Estellés esdevé un exemple d'heterodòxia i de potència verbal inusitades. Malgrat la dificultat d'abastar totes les possibilitats del tema amorós en la poesia d'Andrés Estellés, Manel Garcia Grau assaja una classificació dels diferents tipus d'amor que apareixen en el poeta de *Llibre de meravelles*.

El contingut social i patriòtic de l'obra del nostre poeta motiva el treball de Francesc Calafat "Individu, societat i literatura en la poesia de Vicent Andrés Estellés". Calafat aplica a la poesia d'Andrés Estellés uns conceptes que, metodològicament, procedeixen de la teoria política i de la sociologia. Per aquest motiu, parteix d'una anàlisi de la societat de la postguerra i mostra com aquesta es reflecteix en l'obra poètica de l'autor de Burjassot. Calafat considera que, tot i l'interès pel vessant social, el punt central de la poesia de Vicent Andrés Estellés es troba en la defensa de la llibertat individual i de la voluntat personal. Per això, sobretot al *Mural del País Valencià*, punt culminant de la seva poesia –diguem-ne– patriòtica, defensa una societat més justa, en la qual la llibertat és un valor suprem de l'individu. L'article detalla els diversos aspectes que defineixen un poble i que apareixen al *Mural*...: la idea de la transcendència del país més enllà del temps, la responsabilitat col·lectiva, el territori com a suport físic de la nació, la llengua, la cultura i els seus protagonistes, etc. Es tracta d'una sèrie de referències que, des del punt de vista sociològic, tenen la funció de cohesionar un poble.

Des d'un aspecte més estrictament lingüístic i literari, Vicent Salvador analitza diversos caires de la poesia de Vicent Andrés Estellés a "L'escriptura estellesiana: claus pragmàtiques". A partir del concepte d'estil i de les aportacions de la pragmàtica, Salvador explica com el poeta "selecciona les peces del trencaclosques, les combina, les articula, les fonamenta i va alçant l'edifici orgullós d'un estil personal que desafia les normes habituals" (pàg. 114). L'amplitud del terreny a explorar per Salvador fa que el seu estudi hagi d'incidir sobre una multitud de trets de l'obra poètica del nostre autor. Així, es refereix al prosaisme de la poesia de Vicent Andrés Estellés, que contrasta amb la seva capacitat versificadora i el seu sentit innat del vers, i al seu col·loquialisme, que

s'explica perquè parla en nom dels altres i el condueix a una rica fraseologia. Tot i haver-hi un plantejament essencialment biogràfic, Vicent Andrés Estellés es presenta com un membre més de la col·lectivitat, com un home del poble del qual se sent part. L'erotisme estellesià, que es correspon amb la reivindicació de la corporeïtat i del fisiologisme, produeix en la seva poesia un abundant lèxic referit al cos humà. Per altra part, és evident que el poeta de Burjassot es caracteritza per un llenguatge poètic en el qual, a més dels trets ja esmentats, destaca el poc ús de la metàfora enfront de la preponderància de la metonímia, juntament amb l'adjectivació inesperada, la combinació d'adjectius amb adverbis acabats en *-ment*, l'ús dels quantificadors, etc. Ja en el nivell del que Salvador denomina "macroestructures expressives", Vicent Andrés Estellés, tot seguint l'exemple d'Ausias March, pretén oferir una imatge pròpia davant el lector, alhora que vol mostrar en espectacle el que narra i vincular la seva obra a una consigna cívica.

Precisament, una de les constants de la poesia de Vicent Andrés Estellés és la gran presència de referències a obres d'altres autors. Mariola Aparicio estudia aquest caire a la ponència titulada "Intertextualitat en l'obra de Vicent Andrés Estellés", on es refereix a la utilització d'autors medievals catalans i llatins, de citacions, de títols, d'imatges, de personatges, etc. Es tracta d'un exercici de transformació, que lliga la poesia del valencià amb la dels seus mestres del mateix país i amb els autors llatins de sempre. El nostre poeta vol connectar amb la tradició clàssica interrompuda al segle XV i, tot superant el localisme, enllaçar amb la poesia universal. Jaume Roig i sobretot Ausias March són els principals models que troba en la nostra tradició medieval. Amb Roig coincideix en l'ús d'un estil popular i satíric; encara que se'n distancia per l'absència de moralisme, per la voluntat testimonial i de denúncia i, sobretot, pel vitalisme. Amb March la coincidència és major, tot i que el poeta de Gandia només vegi una solució als seus conflictes en la mort i, en canvi, Estellés opti per la vida inequívocament. Igualment, en llurs respectives poesies també trobem paral·lelismes: la poesia com a expressió d'uns sentiments torturats i angoixosos, l'ús de comparacions i la introducció de frases col·loquials, etc. En els clàssics llatins, sobretot Catul i Horaci, Vicent Andrés Estellés troba el gust per una poesia basada en la sinceritat, en el refús de l'artificiositat i l'interès per les coses senzilles. Tanmateix, el classicisme del nostre escriptor es pot interpretar també com un recurs amb què pretén esquivar la censura i la repressió de la postguerra.

Des de la perspectiva de la poètica de l'imaginari, Joaquim Espinós estudia "La construcció de l'imaginari nacional en la poesia de Vicent Andrés Estellés". La coincidència del poeta de Burjassot amb el nacionalisme valencià emergent als anys 70 i el propòsit d'estendre el procés de conscienciació nacional duen la seva poesia al tema

“èpic”. D’aquesta manera, al costat de l’aportació teòrica de Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés esdevé el creador de la mitologia identitària valenciana. Espinós detecta la presència del tema patriòtic o nacional en diversos poemes apareguts als anys 70, en els volums de l’*Obra Completa*. Però aquest tema irromp sobretot en el *Mural del País Valencià*, on Vicent Andrés Estellés esdevé alhora el cronista i el sacerdot, el poeta-guia i l’heroi que assumeix la defensa de la voluntat popular. Aquesta poesia patriòtica coincideix amb un moment d’efervescència del catalanisme, que cerca l’alliberament del jou secular a què el País Valencià (i els Països Catalans) està sotmès. La voluntat enciclopèdica presideix el *Mural del País Valencià*, on el poeta recorre els mites històrics, geogràfics i culturals de les comarques valencianes per tal de contribuir a la creació (o a la consolidació) d’una mitologia que ajudi a sostenir l’orgull dels ciutadans envers el país i la cultura propis.

Altres autors del volum dediquen els seus treballs a aspectes més concrets. És el cas de Josep M. Navarro i de Jaume Pérez Montaner. El primer comenta l’*Ofici permanent a la memòria de Joan B. Peset, que fou afusellat a Paterna el 24 de maig de 1941*. Navarro ens explica el referent històric a què al·ludeix el poema (això és, la història de l’ajusticiament pel franquisme de Joan Baptista Peset, pertanyent a una nissaga de metges humanistes) i els fets que motivaren el poema (els actes reivindicatius del Congrés de Cultura Catalana celebrats el 6 d’abril de 1976). Rere l’anàlisi dels recursos expressius i del contingut temàtic del poema, Navarro veu en aquesta peça el tema de la mort, tan constant en l’obra de Vicent Andrés Estellés. Jaume Pérez Montaner a «Vicent Andrés Estellés: del *Llibre de Meravelles* al *Mural del País Valencià*» s’acaba sobretot a aquestes dos llibres a partir de la presència d’una sèrie de referències i de motius comuns que hi detecta, tot aplicant-hi algunes de les idees crítiques de Harold Bloom. L’estudi de la intertextualitat —sobretot dels clàssics valencians de l’Edat Mitjana— també ocupa una part d’aquest treball, així com l’anàlisi de diversos motius temàtics i simbòlics. Pérez Montaner anota també altres constants de la poesia estellesiana, com és l’oès d’un llenguatge planer, el tema de la passió, el sentiment d’èsser part del poble, l’abundància de la toponímia, etc. Al costat de la presència dels clàssics medievals, Pérez Montaner es refereix a la relació amb Pablo Neruda i a la presència d’aquest poeta xilè en l’obra del valencià.

Les dues darreres aportacions del volum analitzen la dedicació de Vicent Andrés Estellés a altres gèneres. Ramon X. Rosselló a «Vicent Andrés Estellés i la renovació teatral valenciana durant la dictadura franquista» estudia l’aportació del nostre autor a la dramaturgia. Després de dibuixar el context teatral valencià del final dels 60 i de l’inici dels 70, Rosselló ens parla dels primers muntatges en què Andrés Estellés va treballar, com *Crònica especial, Oratori de Josep Ribera a Nàpols* i *Oratori per la mort de*

Víctor Jara. Es tracta de textos teatrals, molt vinculats a la poesia, que trobaren grans dificultats amb la censura franquista. Rosselló també es refereix a l'edició del volum *Oratori del nostre temps* (1978), que a més d'*Oratori de Josep Ribera a Nàpols* i *Oratori per la mort de Víctor Jara*, inclou *Oratori per Marilyn Monroe* i la breu peça en un acte titulada *Jocs d'infants*. Aquests oratoris, més que en el diàleg i l'acció dels personatges, descansen en els seus discursos, per la qual cosa la subjectivitat del "jo" és constant. A aquestes peces cal afegir-ne tres aparegudes pòstumament: *Tot l'amor de la terra*, *Una imatge de l'odi* i *La farsa dels joves amants*, les dues primeres de les quals estan en la línia del teatre èpic de Bertolt Brecht i se sostenen en un teatre basat sobretot en la força dels diàlegs. En conjunt, aquesta aportació de Vicent Andrés Estellés a la dramaturgia s'ha d'interpretar com una contribució a la modernització i a la catalanització del teatre valencià.

Finalment, Adolf Piquer clou el volum amb una aproximació a la labor periodística de Vicent Andrés Estellés i a la seva relació amb l'obra poètica. A «Mirar amb els ulls del cronista. El periodisme de Vicent Andrés Estellés» comenta la labor d'observador de la realitat valenciana de la postguerra duta a terme pel nostre poeta en les seves cròniques periodístiques a *Las Provincias*, que en part coincideixen amb el món descrit a la seva poesia. El cinema i, més concretament, les actrius de l'època —sovint convertides en els mites eròtics d'una societat reprimida sexualment— és un dels temes tractats alhora pel periodista i pel poeta. Igualment, els problemes bàsics de la postguerra, l'aparició del turisme, el futbol, la llengua i la reivindicació dels nostres escriptors, etc. són algunes de les altres temàtiques de les quals Piquer, juntament amb les coincidències i les divergències estilístiques, segueix el rastre en la poesia. Adolf Piquer també es refereix als problemes que el conreu del periodisme compromès amb el país va ocasionar a Vicent Andrés Estellés.

Amb el pas dels anys Vicent Andrés Estellés es mostra com un poeta d'una potència extraordinària, tot i que en la seva obra es puguin detectar moments d'una irregularitat evident. La imatge del poeta malalt i feble, que tant va explotar, contrasta amb l'energia de la seva obra, a la qual ningú no discuteix un dels primers llocs de la poesia catalana de la postguerra. En conjunt, les conferències reproduïdes al volum *Vicent Andrés Estellés* constitueixen una magnífica aportació per a un millor coneixement d'un dels escriptors més importants de la literatura catalana de la postguerra.

PERE ROSELLÓ BOVER
Universitat de les Illes Balears